

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Загребова Л.Е. Систематизация теоретических подходов к определению и классификации социальной инфраструктуры региона / Л.Е. Загребова // Современные аспекты экономики. – № 2(162). – СПб. : Инфо-да, 2011. – С. 30-36.
2. Загребова Л.Е. Эволюция концептуальных подходов к экономическому содержанию категории «социальная инфраструктура» / Л.Е. Загребова // Экономика. Управление. Право : научно-практический журнал. – М. : Изд-во ИНГН, 2011. – № 1. – С. 72-76.
3. Колосюк Г. Роль та значення соціальної інфраструктури в економічному розвитку депресивних міст / Г. Колосюк // Механізми реалізації стратегії розвитку національної економіки. – Т., 2011. – С. 212-214.
4. Конституція України: Офіційний вісник України від 01.10.2010. – 2010 р. – № 72/1 Спеціальний випуск.
5. Куценко В.І. Соціальна сфера: теоретичні, методологічні та прикладні аспекти розвитку : кол. моногр. / В.І. Куценко, Л.Г. Богуш, Я.В. Остафійчук та ін. – Черкаси : Брама-Україна, 2006. – С. 109-403.
6. Сталій розвиток та безпека агропродовольчої сфери України в умовах глобалізаційних викликів : монографія / О.І. Павлов, М.А. Хвесик, В.В. Юрчишин та ін. ; за ред. О.І. Павлова. – Одеса : Астропринт, 2012. – 519 с.
7. Терещенко В.К. Соціально-економічний розвиток сільських територій : навчальний посібник / В.К. Терещенко, Н.В. Морозюк // За ред. В.К. Терещенка. – Київ-Ніжин, 2011. – 184 с.

УДК 330.3

Соколюк К.Ю.
аспірант

Уманського національного університету садівництва

ФОРМУВАННЯ ІННОВАЦІЙНОГО РЕСУРСУ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОГО КАПІТАЛУ ЛЮДИНИ

У статті автором розглянуто процес формування інноваційного ресурсу інтелектуального капіталу людини в ринкових умовах господарювання. Досліджено основні питання процесу формування інтелектуального капіталу людини в період глобалізаційних процесів. Проаналізовано основні форми державної підтримки інноваційної діяльності. Окреслено основні напрями подальшого дослідження даної проблематики.

Ключові слова: інноваційний ресурс, людський капітал, інтелектуальний капітал, інноватика, ринок інвестиційних ресурсів, державна підтримка.

Соколюк К.Ю. ФОРМИРОВАНИЕ ИННОВАЦИОННОГО РЕСУРСА ИНТЕЛЛЕКТУАЛЬНОГО КАПИТАЛА ЧЕЛОВЕКА

В статье автором рассмотрен процесс формирования инновационного ресурса интеллектуального капитала человека в рыночных условиях хозяйствования. Исследованы основные вопросы процесса формирования интеллектуального капитала человека в период глобализационных процессов. Проанализированы основные формы государственной поддержки инновационной деятельности. Определены основные направления дальнейшего исследования данной проблематики.

Ключевые слова: инновационный ресурс, человеческий капитал, интеллектуальный капитал, инноватика, рынок инвестиционных ресурсов, государственная поддержка.

Sokoluk K.Y. FORMATION OF INNOVATIVE HUMAN RESOURCE INTELLECTUAL CAPITAL

The author considers the formation of innovative resource rights in intellectual capital market conditions. The basic question of intellectual capital formation process rights during globalization. The basic form of state support for innovation. The basic directions of further research this issue.

Keywords: innovation resources, human capital, intellectual capital, Innovation, market investment resources, government support.

Постановка проблеми. Розвиток економіки України характеризується структурними змінами в країні як на мікро-, так і на макрорівнях. Зокрема, поряд із стрімким розвитком НДДКР проблеми із оновлення основних засобів і впровадження новітніх ресурсо- та енергоощадних технологій у стратегічних галузях залишаються невирішеними. За підсумками 2012 року Україна входить до 50 країн – лідерів світу за рівнем інноваційного розвитку, а саме посідає 42 сходинку [5]. У той же час за рівнем ВВП із розрахунку на одну особу та з урахуванням реальної купівельної спроможності Україна на 38 місці серед 177. За рівнем номінального ВВП Україна лише на 52 сходинці [8]. Проте за рівнем доходу на душу населення Україна на 136 місці. Тобто інтелектуальний капітал використовується не в повній мірі, що позначається на соціальному забезпеченні населення та розвитку економіки країни у всіх галузях загалом.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженням проблематики формування інтелектуального капіталу та інноваційних ресурсів займалися такі

науковці, як М.Ю. Коденська, Л.І. Курило, В. Семиноженко, О.В. Чала, В.Г. Федоренко, А. Єремєєва, А. Пересада та ін.

Постановка завдання. Недостатність фінансування інвестицій у розвиток людини, основних складових людського капіталу – фізичної, інтелектуальної, духовної може викликати погіршення інноваційного клімату, так як основна мета, яку переслідуватимуть працівники, буде забезпечення самих необхідних потреб, а не саморозвиток та самоудосконалення. Тому потребує поглибленої розробки комплексу заходів щодо формування і правильності використання інноваційного ресурсу інтелектуального капіталу людини як на рівні організації, так і на загальнодержавному рівні.

Виклад основного матеріалу дослідження. Звичайно, недосконалість механізму залучення інноваційних ресурсів у ринкову систему можна обґрунтувати неготовністю бізнес-структур та економіки держави до змін, що передбачені при інтеграції до європейської та світової економіки. Проте тут ви-

никає суперечність. За дослідженнями вітчизняних науковців, розвиток одного із ключових ресурсів інновацій – людських – залишається на достатньо високому рівні (патентність, кваліфікація кадрів, ринок праці, рівень освіченості). На їх погляд, основна проблема лежить в площині інституційного, правового та організаційного забезпечення. Саме дані фактори стримують розвиток конкурентного ринку інноваційних продуктів, що в свою чергу унеможливило перегворення інновацій на масові і тим самим створює складності у їх трансформації на інвестиційні ресурси.

Важливішим напрямом формування інноваційних ресурсів людського капіталу є підготовка наукових кадрів в аспірантурі та докторантурі. За даними Державної служби статистики України, у 2013 році підготовкою молодих науковців займалися 518 установ (на 3 одиниці менше 2012 року), в тому числі 269 науково-дослідних інститутів і 249 вищих навчальних закладів. Частка випуску науковців із захистом дисертації становить 26% у 2013 році (рис. 1). Тобто із 8320 випускників аспірантури лише 2173 – із захистом дисертації. Із 578 докторантів на момент випуску захистили роботу лише 188 осіб, що становить 32,5% від загальної чисельності [8]. Це обумовлено рядом об'єктивних і суб'єктивних чинників та потребує удосконалення процесу управління науковою діяльністю як на рівні наукових установ – перегляд умов вступу з врахуванням досвіду практичної роботи на підприємстві та програми підготовки, так і на загальнодержавному рівні – гранти, забезпечення працевлаштування, контроль за якістю проведення захистів, перегляд Вищою атестаційною комісією вимог та умов захисту та ін.

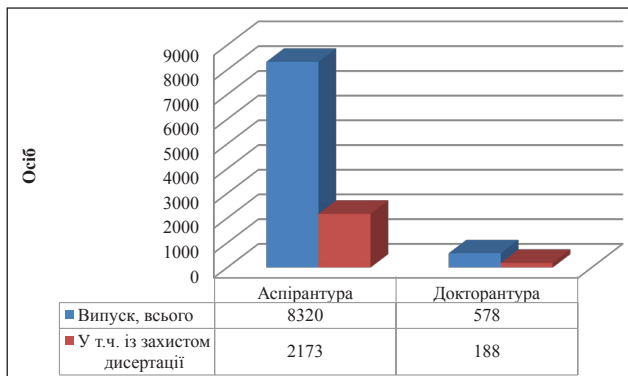

Рис. 1. Оцінка підготовки науковців у 2013 році в Україні

На сучасному етапі розвитку науки спостерігається тенденція концентрації наукових кадрів у вищих навчальних закладах, тоді як є необхідність їх залучення у виробничу систему. Так, у 2013 році зменшилася кількість підприємств та організацій, що займалися розробкою та впровадженням інновацій на 59 одиниць, що призвело до зменшення кількості створених передових технологій на 70 одиниць та кількості охоронних документів у створених технологіях: у винахід – на 44 одиницю та промисловий зразок – на 169 одиницю [6].

Передумовою формування інноваційних ресурсів є інтелектуальний капітал, що є однією із основних складових людського капіталу.

На думку Л.І. Курило, базовим складником, або так званим забезпечуючим фактором формування інтелектуального капіталу, є людський, уособлений

людьми з відповідними інтелектуальними здібностями, навичками, знаннями, які можна розвивати у процесі життєдіяльності [1, с. 29].

Рухійною силою формування інтелектуального капіталу та інноваційних ресурсів зокрема є знання, а у виробництві знань вирішальну роль відіграють люди зі своїм інтелектом. Враховуючи те, що вони працюють не ізольовано, а в корпоративному середовищі, факторами впливу на процес удосконалення знань та навичок є корпоративна культура та умови праці й мотивація науковців.

В структурі витрат на проведення наукових та науково-технічних робіт фінансування за рахунок державних коштів становить у 2012 році 4709,1 млн грн, що становить 44,5% від загальної суми. Це на 4,3% більше, ніж у 2011 році, тобто спостерігається певне зростання державної підтримки наукової діяльності в Україні. Проте фінансування науково-дослідних робіт в більшій мірі проводиться науковими установами самостійно.

У 2012 році витрати організацій на наукові розробки становили 103335,1 млн грн, в т. ч. на фундаментальні дослідження 2610,5 млн грн, що більше 2011 року на 19,5%. У % до ВДВ це становить 0,73%.

Нарощення інноваційного ресурсу людського капіталу у межах організації відбувається у процесі максимального використання знань співробітників, здатність їх до добування знань, їх примноження, раціонального використання, здатність приносити користь підприємству.

Варто зазначити, що якість людського капіталу у процесі використання лише підвищується, чого не скажеш про технології, техніку, які підлягають постійному зношенню як моральному, так і фізичному.

Ефект від використання інтелектуального капіталу людини в рамках організації залежить від управлінських здібностей керівника та ефективності системи менеджменту загалом. При правильному та кваліфікованому менеджменті сума одержаного прибутку від інвестицій в людський капітал може у три рази перевищити прибуток від інвестицій у техніку. Відповідно, процес формування людського капіталу та інтелектуальної її складової потребує як часового, так і інвестиційного ресурсу.

Ключовим для формування інтелектуального капіталу та інноваційного ресурсу зокрема є створення умов для розвитку людини, її умінь, навичок та здібностей. Крім інтелектуальної складової, капітал людини включає у себе і такі складові, як фізичний і духовний ресурс, що потребують постійної підтримки високого їх рівня [1].

Інтелектуальний капітал, від якості якого залежить рівень інноваційного розвитку не лише організації, а і економіки країни загалом, у той же час є джерелом інвестиційного ресурсу людського капіталу, так як при створенні того чи іншого інноваційного продукту людина інвестує свій час, знання, вміння, творчий підхід. Новостворений продукт людської розумової та творчої діяльності – інновація при залученні в виробничий процес також має інвестиційний характер. Тому формування інтелектуального капіталу людини є точкою відліку подальшого розвитку інноваційно-інвестиційного процесу в країні та умовою якості формування ринку інновацій, ринку інвестиційних ресурсів. Аналіз вітчизняного та світового досвіду інноваційного розвитку економіки показав, що одним із ключових факторів активізації даного процесу є підтримка з боку держави (табл. 1).

Таблиця 1

Аналіз світового досвіду інноваційного розвитку

Країна	Заходи	Результат
Фінляндія	1. Всі університети мають статус дослідних із повною фінансовою та дослідницькою автономією. 2. Наявність агентства з фінансування технологій та інновацій TEXES, що координує та розподіляє кошти. щорічний бюджет становить майже 600 млн євро. 3. Національний фонд з досліджень та розвитку SITRA – незалежний державний фонд, що діє під наглядом парламенту.	Планування витрат на НДДКР інноваційним шляхом, забезпечення моніторингу реалізації інноваційного проекту, спів фінансування ефективних інноваційних проектів.
Франція	Інноваційна політика базується на поєднанні прямих та непрямих методів підтримки інновацій: 1. Пряма підтримка полягає у наданні безвідсоткової позики терміном до 5-6 років. Особливістю є те, що позика повертається лише у випадку успішної реалізації інноваційного проекту. 2. Непряма підтримка: прирідна податкова знижка 50%, «податкові канікули», звільнення від податків на 8 років у випадку перевищення витрат на наукові дослідження та розробки 15%, прискорена амортизація найважливіших видів устаткування (енергозберігаючого, екологічного, інформаційного).	Досить високий рівень поверненості кредитів від 40 до 50%; Поява нових компаній та фірм інноваційного напрямку; Коефіцієнт амортизації устаткування до 4 років дорівнює 1,5; 5-6 років – 2; понад 6 – 2-2,5.
Ізраїль	Стимулювання інноваційної діяльності базується на наданні фінансових грантів, податкових пільг та права на прискорену амортизацію.	Термін дії податкової пільги становить 7 років починаючи з року коли підприємство починає одержувати дохід.
Німеччина	Використання трьох основних різновиди податкових пільг: спеціальні норми амортизаційних відрахувань, інвестиційні надбавки та створення резервів неоподаткованого прибутку. Створення високотехнологічного фонду High-Tech Grenderfonds, обсяг капіталу якого сягає 272 млн євро.	Дані заходи стимулюють розвиток інноваційних досліджень, які мають фінансову підтримку з боку фонду, що інвестує у нові високотехнологічні компанії.
Китай	Основна підтримка спрямована на розвиток технопарків. Зокрема, підприємства, що працюють у складі технопарку сплачують лише 15% від установленої ставки на прибуток. А компанії, у яких 70% виробленої продукції іде на експорт – лише 10% від установленої ставки.	Таким чином, у підприємств з'являються інвестиційні ресурси, що дає змогу здійснювати інвестиційну діяльність за рахунок прибутку від інноваційної діяльності.
Республіка Казахстан	Надання інноваційних грантів; Фінансування за допомогою інститутів інноваційного розвитку; Фінансування інноваційних проектів на поворотній основі; Забезпечення проведення державної науково-технічної, економічної та екологічної експертизи інноваційних проектів; Ряд пільг пов'язаних із оподаткуванням, зокрема, звільнення від митних платежів, зниження корпоративного податку вдвічі та скасування земельного та майнового податку в повному обсязі.	Це сприяло формуванню інвестиційних ресурсів із податкових пільг, що дало змогу інвестувати інноваційні дослідження та розробки. Тим самим, дані заходи сприяли популяризації інноваційної діяльності.
Російська Федерація	Створення інноваційного центру «Сколково» та Фонду сприяння розвитку малих підприємств у науково-технічній сфері.	Реалізація за сприяння Фонду програм інноваційного розвитку, що спрямовані на створення нових і розвиток діючих високотехнологічних компаній.
Республіка Білорусь	Створення Парку високих технологій, учасники якого звільнені від окремих видів податку: податку на додану вартість із оборотів від реалізації товарів; податку на прибуток; податку на землю на період до трьох років. Також діє пряма державна підтримка інноваційної діяльності через безпосередню участь Білоруського інноваційного фонду.	Така політика дає змогу акумулювати певну суму коштів для формування внутрішніх інвестиційних ресурсів як по відношенню до інноваційних підприємств так і для країни зокрема.
Україна	Визнання пріоритетного статусу науково-технічного та інноваційного розвитку шляхом схвалення урядом Концепції реформування системи фінансування наукової і науково-технічної діяльності до 2017 року, внесенням змін до тендерного законодавства, а саме прийняття Закону «Про здійснення державних закупівель» (основне завдання якого полягає у створенні конкурентного середовища у сфері державних закупівель), прийняттям Верховною Радою України в жовтні 2012 року нової редакції Закону «Про державне регулювання діяльності у сфері трансферу технологій» (основна мета – забезпечити ефективне використання науково-технічного потенціалу держави) та створення Фонду підтримки малого інноваційного бізнесу (з метою надання державної підтримки для впровадження вітчизняних технологій та розробок).	Такі заходи мають сприяти поширенню інновацій та їх подальшого розвитку, розвитку ринку технологій. Також дана система заходів має на меті стимулювання впровадження здобутків науки у життя. Саме на основі даного нормативно-правового поля в перспективі може сформуватися ефективна та продуктивна система взаємовідносин між сферою прикладних, фундаментальних досліджень та сферою практичного використання технологій і розробок.

Джерело: [5]

Порівнявши шляхи формування інноваційної економіки можна зазначити, що регулювання інноваційного процесу на державному рівні є основою (платформою) для формування ефективної інноваційної стратегії підприємства, але у будь-якому випадку за основу потрібно брати людський капітал з усіма його складовими. Тобто в першу чергу необхідно створити сприятливі умови для закладення фундаменту формування людського капіталу, починаючи ще з народження (надання якісних послуг у закладах освіти, охорони здоров'я, культурно-просвітницьких закладах, забезпечення духовного роз-

витку та збагачення тощо). Вплинути на процес формування інтелектуального капіталу держава може шляхом засобами регулювання на ринок праці, що спрямовані на досягнення повної зайнятості населення та урівноваження складових сукупного попиту та пропозиції [7].

Серед усіх ресурсів людського капіталу інтелектуальна складова є основою формування інноваційних ресурсів потенціалу людини, але без якісних «базових» складових (фізичний та духовний розвиток) ефективна її реалізація є неможливою. Тому процес формування інтелектуального капіталу носить комплексний харак-

тер, що означає рівномірне збагачення та нагромадження усіх складових людського капіталу.

Однією з умов формування інноваційної економіки є наявність розвинутого, конкурентного ринку інновацій, формування і подальший розвиток якого тісно пов'язаний та впливає на інвестиційний клімат в країні, подальші тенденції розвитку ринку інвестиційних ресурсів, зокрема. Тим часом для формування такого ринку і реалізації інноваційно-інвестиційної стратегії розвитку країни необхідно здійснити низку заходів та прийняти відповідні рішення.

Погоджуємося з думкою відомих економістів, що дані заходи і прийняті рішення мають носити системний характер, мати ознаки комплексності й безперервності, так як ринок – це механізм, що постійно розвивається та потребує відповідного реагування як з боку держави, так і з боку суспільства. Тобто мається на увазі, що розвиток має супроводжуватися проникненням інновацій у всі сфери людської життєдіяльності. Це спричинить перетворення будь-якої діяльності на інноватику [2]. Тобто при формуванні стратегії подальшого розвитку економіки як на макро-, так і макрорівні (на рівні організації та на рівні держави) потрібно враховувати умови та перспективи розвитку усіх складових людського капіталу, у тому числі і інтелектуальної складової.

Висновки з проведеного дослідження. З проведеного дослідження можна зробити такі висновки. Актуальність проведеного дослідження полягає у необхідності інтелектуалізації економіки (ні в якому разі не виключаючи працю людини) та обґрунтуванні основних шляхів прискорення процесу формування ефективного ринку інноваційних ресурсів, де ключовим і базовим ресурсом є інноваційний ресурс капіталу людини як джерело створення якісних і продуктивних матеріальних і нематеріальних активів,

підприємницьких ініціатив і управлінських рішень щодо ефективного використання засобів та коштів підприємства, установи, економічної системи країни.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Коденська М.Ю. Методичні підходи до оцінки інноваційного продукту аграрної науки [Текст] / М. Ю. Коденська, Н. М. Перепелиця ; ННЦ «Інститут аграрної економіки» УААН, Інститут овочівництва і баштанництва УААН. – К. : ННЦ «ІАЕ», 2009. – 78 с.
2. Курило Л.І. Інтелектуальний капітал в аграрній сфері економіки : монографія / Курило Л.І. – К. : ННЦ ІАЕ, 2012. – 322 с.
3. Робота аспірантури та докторанти у 2013 році. Експрес-випуск. Державна служба статистики. – 04.03.2014 р. № 74/0/05.4 вн-14.
4. Романєєв О.В. Практика прискорення інноваційно-інвестиційного розвитку виробничих підприємств / О.В. Романєєв // Матеріали І Міжнародної науково-методичної конференції «Інноваційний розвиток: економіка, управління, інформаційні технології, право, освіта», присвяченої 30-річчю заснування ВНАУ та 10-річчю спеціальності «економічна кібернетика» (Вінницький національний аграрний університет, м. Вінниця, 15-16 листопада 2012). В двох томах. Том 1. – Вінниця, ВНАУ, 2012 – С. 27-29.
5. Семиноженко В. Чи можливий в Україні інноваційний стрибок? / В. Семиноженко // Дзеркало тижня. – № 17(114). – 16 травня 2013. – С. 13.
6. Створення та використання передових технологій та об'єктів права інтелектуальної власності на підприємствах України у 2013 році. Експрес-випуск. Державна служба статистики. – 22.04.2014 р. № 1544/0/05.4 вн-14.
7. Теоретичні та прикладні засади інвестиційно-інноваційного розвитку економіки і ринку праці в Україні : монографія / Наук. ред. В.Г. Федоренко. – К. : ІПК ДСЗУ, 2007. – 317 с.
8. Україна зайняла 38 місце із 177 за реальним рівнем ВВП серед країн світу [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://news.finanse.ua>.
9. Чала О.В. Організаційно-економічний механізм управління інтелектуальним капіталом підприємства / О.В. Чала // Ефективна економіка. – № 12. – 2012 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www/economy.nauka.ua/?n=12&y=2012>.